

A kurzus kódja: BBN-FIL-312.01

A kurzus megnevezése: Nyelvfilozófia: jelentéseméletek

A kurzus előadója: Bárány Tibor PhD. öd., Márton Miklós PhD. öd.

A kurzus helye és ideje: I/221, szerda: 10–11:30

A kurzus előfeltétele(i): nincs

A jegyszerzés módja(i): zárthelyi dolgozat

Követelmények: nincs speciális követelmény

A kurzus leírása, tematikája:

A félév során egyrészt átfogó tipológiai és metodológiai áttekintést kívánunk nyújtani a jelentés nyelvfilozófiai és nyelvészeti elméleteiről, másrészt mára már klasszikussá vált filozófiai szövegek elemzésének segítségével a legfontosabb jelentéseméleteket közelebbről is szemügyre vesszük.

A kurzushoz tartozó kötelező irodalom:

(1) Mi a jelentés? Mi a jelentésemélet? (T)

Kálmán László – Trón Viktor: *Bevezetés a nyelvtudományba*, 1. fejezet: „Nyelv és nyelvtudomány”, 4. fejezet: „A nyelv használata”, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2005, 9–19., 37–53. old.

Kelemen János: *A nyelvfilozófia rövid története*, 1. fejezet: „Bevezetés: nyelvfilozófia, szemiotika, hermeneutika”, Áron Kiadó, Budapest, 2000, 9–27. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, II. 1.: „Hogyan lehetséges jelentés?”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 61–63. old.

(2) A jelentéseméletek típusai (T)

Kiefer Ferenc: *Jelentésemélet*, Corvina, Budapest, é. n. [2000], 1. fejezet: „A jelentés leírásának módjai”, 13–37. old.

(3) Szemantika vagy pragmatika? (T)

Kiefer Ferenc: *Jelentésemélet*, Corvina, Budapest, é. n. [2000], 2. fejezet: „Szemantika vagy pragmatika?”, 38–64. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, IV. 1.: „A pragmatikai jelentésről”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 165–170. old.

(4) Frege jelentésemélete (M)

Gottlob Frege: „Jelentés és jelölés”, „Logikai vizsgálódások. Első rész: A gondolat”, ford.: Máté András, in: Gottlob Frege: *Logikai vizsgálódások*, Osiris Kiadó, Budapest, 2000, 118–147., 191–217. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, II. 2.: „Jelentés és referencia”, III. 1. 5.: „Frege: értelem és jelölés”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 64–68., 130–132. old.

(5) A jelentés mint igazságfeltétel, a jelentés mint intenzió (T)

Antal László: *A jelentés világa*, Magvető Kiadó, Budapest, 1978

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, II. 3.: „Jelentés és igazságfeltétel”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 68–75. old.

(6) A verifikációs jelentésemélet (M)

Rudolf Carnap: „A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül”, ford.: Altrichter Ferenc, in: Altrichter Ferenc (szerk.): *A Bécsi Kör filozófiája*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1972, 61–92. old., vagy in: Forrai Gábor – Szegedi Péter (szerk.): *Tudományfilozófia*, Áron Kiadó, Budapest, 1999, 9–27. old. (http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/tudfil/ktar/forr_ed/carnap.htm)

Rudolf Carnap: „Ellenőrizhetőség és jelentés”, ford.: Altrichter Ferenc, in: Altrichter Ferenc (szerk.): *A Bécsi Kör filozófiája*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1972, 377–393. old., vagy in: Forrai Gábor – Szegedi Péter (szerk.): *Tudományfilozófia*, Áron Kiadó, Budapest, 1999, 41–51. old. (http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/tudfil/ktar/forr_ed/carnap_t&m.htm)

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, II. 4.: „Jelentés és verifikáció”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 75–82. old.

(7) Saussure (T)

Ferdinand de Saussure: *Bevezetés az általános nyelvészetbe*, „Bevezetés” (2., 3., 4., 5. fejezet), „Első rész: Általános alapelvek”, „Második rész: Szinkronikus nyelvészet”, ford.: B. Lőrinczy Éva, Corvina, Budapest, 1997, 37–52., 91–156. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, I. 1. 1.: „Jelölő és jelölt”, I. 4.: „A nyelvi rendszer: langue és parole”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 11–14., 27–30. old.

(8) Mentális jelentésemélet (T)

Arisztotelész: *Hermeneutika*, 16a–17b

Forrai Gábor: *A jelek tana. Locke ismeretelmélete és metafizikája*, ötödik rész: „A nyelv

filozófiája”, L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2005, 127–149. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, V. 2–3.: „Reprezentáció”, „A gondolkodás nyelve”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 210–217. old.

(9) Beszédaktus-elmélet (T)

John L. Austin: *Tetten ért szavak*, I–II., V–VI, VIII–X. előadás, ford.: Pléh Csaba, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990, 27–47., 69–92., 102–130. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, IV. 2–4.: „A performatív megnyilatkozások”, „Illokúciós és perlokúciós aktusok”, „Érvényességi feltételek”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 170–187. old.

(10) Pragmatikai-intencionális jelentéselmélet (M)

H. P. Grice: „Jelentés”, ford.: Terestyéni Tamás, in.: Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.): *Nyelv – kommunikáció – cselekvés*, Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 188–197. old.

John R. Searle: „Meaning, Communication and Representation”, in: R. Grandy – R. Warner (eds.): *Philosophical Grounds of Rationality*, Oxford, Clarendon Press, 1986, 209–226

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, IV. 1.: „A pragmatikai jelentésről”, IV. 5.: „Az illokúciós aktusok végrehajtási szabályai, szerkezete és típusai”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 165–170., 187–195. old.

(11) A jelentés használatelmélete (M)

Ludwig Wittgenstein: *Filozófiai vizsgálódások*, 1–315. §, ford.: Neumer Katalin, Atlantisz Kiadó, Budapest, 1998, 17–156. old.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, II. 5.: „Jelentés és használat”, V. 4. 3.: „Családi hasonlóság”, V. 5.: „A privátnyelv-argumentum”, Áron Kiadó, Budapest, 2002, 82–86., 223–226., 226–231. old.

A kurzushoz tartozó ajánlott irodalom: